

FRANCESC PARCERISAS

UN ESTIU

BARCELONA 2018

QUADERNS CREMA

Publicat per
QUADERNS CREMA

Muntaner, 462 - 08006 Barcelona
Tel. 934 144 906 - Fax. 934 636 956
correu@quadernscrema.com
www.quadernscrema.com

© 2018 by Francesc Parcerisas Vázquez
© de les il·lustracions, by Arxiu F. Parcerisas i Fons Josep Miquel Sobrer.
Biblioteca de Catalunya
© de la imatge de la coberta, by Fundació Ramon Calsina
© d'aquesta edició, 2018 by Quaderns Crema, S.A.

Drets exclusius d'edició:
Quaderns Crema, S.A.

A la coberta, fragment d'*El Vallès optimista* (c. 1932),
de Ramon Calsina

ISBN: 978-84-7727-595-4
DIPÒSIT LEGAL: B.12 451-2018

AIGUADEVIDRE *Gràfica*
QUADERNS CREMA *Composició*
ROMANYÀ-VALLS *Impressió i rel·ligat*

PRIMERA EDICIÓ *maig de 2018*

Sota les sancions establertes per les lleis,
queden rigorosament prohibides, sense l'autorització
per escrit dels titulars del copyright, la reproducció total o
parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment mecànic
o electrònic, actual o futur—inclouent-hi les fotocòpies i la difusió
a través d'Internet—, i la distribució d'exemplars d'aquesta
edició mitjançant lloguer o préstec públics.

Antigament, quan jo era nen, l'estiu començava amb l'esclat profà de les fogueres per la revetlla de Sant Joan. Sant Joan era la porta a una llarga època de vacances; desconectats de l'escola, de la ciutat, amb el trasllat a la platja, al poble o a la muntanya, i amb noves activitats i nous amics, el temps tenia una qualitat diferent, com si es pogués allargar indefinidament en una condició d'illa paradisiàca. Era una època gairebé sense obligacions, més salvatge, no sotmesa a la disciplina del rellotge, o de les classes, com si, en la llum obliqua del matí o en el sol que s'adormia mig romancejant darrere els pollancre i les moreres, ensuméssim una llibertat feliç i il·limitada que, criatures com érem, feia de mal definir. D'ençà de fa anys penso que hauria de regalar-me unes vacances com aquelles que feia de petit: des de Sant Joan fins a la Mercè, tres mesos sencers, sense projectes ni obligacions, vivint només el dia a dia: cada matí una nova exploració, o un nou avorriment (que sense cap mena de dubte és l'estat perfecte per conèixer i aprendre). No sé si mai les podré arribar a fer, però hi somio, en aquestes vacances infantils, com si aquesta idea vagarosa derivada de la idealització del passat prengués la forma d'un camí que s'enfila polsós i desconegut entre marges de pedra seca i garrofers envellits per dur-nos a un turonet que oferia una vista càlida, oberta, esbatanada, de camps, rostolls i vinyes, o que esdevenia, si miràvem al cel, un núvol que tot d'una, mentre avançava vagarós per l'aire, acabava adquirint una forma concreta: unes orelles, una llança, un cap...; formes que ara, molts anys més tard, identifico amb

un passat—el meu—que, quan ja fa molt que s'ha dissolt en el temps, per fi té alguna mena de sentit.

Aquest any hem passat la revetlla de Sant Joan amb el Josep Miquel Sobrer i la seva dona, la Francesca, a casa del seu germà, el Gonçal, a Vallpineda. Teníem tot Sitges als nostres peus i podíem veure les fogueres, els coets, les lluminàries, les cuques de llum dels fars dels cotxes a les carreteres, i se sentia el soroll del xivarri, dels xiscles i dels petards que arribava amb extraordinària nitidesa, com si la densitat de l'aire hagués desaparegut per esdevenir un tel·lur de vidre. Un inici d'estiu ben cordial, engrescador, antic. El dia ja és tan llarg que la lentitud de la posta s'encavalcava d'una forma meravellosa, una mica esbojarrada, amb els focs artificials que il·luminaven la nit a batzegades.

Trobo que la revetlla de Sant Joan és una de les grans celebracions de l'any i dono per descomptat que aquesta festa del solstici d'estiu deu ser una de les cerimònies més primitives de la humanitat: celebració de la llum sobre la nit, benvinguda del bon temps, de les collites, de la fruita al brancam dels arbres, de la mar més acollidora... Des de la terrassa on érem asseguts, tot fent l'aperitiu i xerrant de tot i res, el món era un espectacle innocent i d'una bellesa senzilla i corprenedora: alegre, acolorit, vital.

Hi torno a pensar reiteradament perquè aquesta revetlla molt possiblement ha estat, malgrat l'èxit de la festa, una celebració de comiat. El Josep Miquel, a qui conec de fa més de cinquanta anys, de quan vam arribar plegats a les aules grises, intimidants i una mica desballestades de la universitat, va tenir fa un parell d'anys un càncer de còlon i de fetge que, ara fa uns mesos, va reproduir-se-li en forma d'un tumor al cap. Fa poc que l'han operat de nou i ha vingut amb la Francesca des de Bloomington (Estats Units), on viuen, per passar les vacances a Barcelona i, quan de nou

torni allà, li han de fer una nova exploració. Qualsevol que s'hi fixi una mica li veurà a l'occipital una enorme cicatriu triangular, per on li van obrir la clepsa, com diu ell en to de broma. Ens hem vist sovint i hem xerrat molt, sobretot del llibre de memòries, *La llum d'aquells dies*, que ha acabat i per al qual està buscant editor: una peça fantàstica de reconstrucció moral del que va ser la vida a Barcelona des dels anys quaranta fins a les acaballes dels seixanta. Com que no és un llibre d'història, ni de tafaneries sobre noms coneguts i el narrador és molt sincer i implacable en la manera com es descriu a ell mateix de jovenet, trobo que fa un retrat d'aquells anys—que són els meus—colpidor, absolutament antològic, amb totes les virtuts i les mancances del que era la nostra corprenedora ingenuïtat, els nostres somnis i cabòries, i amb la dosi precisa de petita mala llet que ens servia més per evitar haver d'acceptar els nostres orígens—la nostra condició de burgesets que ens havíem estalviat totes les misèries que havien marcat la generació dels nostres pares—que no pas per esperonar-nos a fer res de radicalment positiu per canviar el món.

Parlem força del llibre, que em va enviar per correu electrònic fa unes setmanes perquè tingués temps de llegir-me'l i que he recomanat a alguns editors amics, però no parlem gaire de la malaltia. El Josep Miquel evita una mica les al·lusions a la metàstasi i a les intervencions, i els amics, com és lògic, no hi insistim: comprenc que vol aprofitar per viure amb goig i gust mentre es troba bé, sense capficar-s'hi gaire. Ha passat pel quiròfan quan els metges li ho han aconsellat, ha fet químiu, es medica, però la metàstasi al cap, després d'un parell d'anys de recuperació força positiva del càncer de còlon i de fetge, va ser una maçada, un desencís gravíssim. Ara que, de moment, torna a fer vida normal, no vol perdre gaire temps en lamentacions i no tindria gaire sen-

tit que fóssim justament els amics qui li parléssim de la malaltia en lloc d'ajudar-lo a distreure's.

Primer a la terrassa de Vallpineda, després al menjador de la casa i de bell nou a la terrassa, fem un aperitiu, sopem, i bevem i brindem com pertoca a una revetlla tan assenyada. Expliquem anècdotes, acudits i facècies, fem broma i fruïm del panorama de la nit que s'encén damunt Sitges, plena de guspises de colors. Alguns dels focs artificials més espectaculars es dupliquen breument damunt la mar amb una brillantor fetillera, estranya, penyora del dia que triomfa allargant-se per sobre el territori de la nit. Em sembla que el Josep Miquel, amb el seu modest esperit irònicament venjatiu, aprofita aquesta ocasió excepcional per beure una mica més del compte: està alegre, exuberant, ocurrent amb el seu delit per fer jocs de paraules... Celebro—i molt—que s'ho pugui permetre. Sempre l'he conegut animós, enriolat i sorneguer—fins i tot quan, alguna vegada, la processó anava per dintre—i em costaria reconèixer-lo si el veies abatut i queixós. Al llarg de cinc dècades hem congeniat força, hem mantingut una llarga correspondència i hem evolucionat una mica en paral·lel. Les nostres cartes deuen ser un dels últims testimonis de l'escriptura epistolar, que nosaltres mateixos hem substituït els darrers anys pels correus electrònics. Quan vaig complir seixanta anys, ell va recollir totes les cartes que li havia enviat i me les va regalar; i jo vaig aprofitar per aplegar les seves, per si podíem intercalar-les i fer-ne una edició (cosa que, per culpa meva, ha quedat empantanegada: els originals dormen tots a casa en un parell de bosses que tinc amuntegades entre altres papers, tot i que ja en tinc una versió transcrita a l'ordinador). De fet es tracta d'una correspondència que potser tindria més sentit per les coses de la vida quotidiana que hi explicàvem que no pas per cap revelació espectacu-

lar o disquisició impagable. Recordo, per exemple, que, a la primeria, ell feia servir paper de carta de l'hotel Tròpic de Sitges i jo de la botiga Sa Clau de Palma—inconscientment ens mostràvem els lligams familiars dels quals depeníem amb aquest punt adolescent que se sent encara enllaçat i una mica orgullós de la pertinença i del llinatge però que, al mateix temps, comença a intuir com li agradaria poder-se'n desempallegar—.

Fa uns anys vaig visitar el Josep Miquel a Bloomington i el diumenge em va dur a la congregació que freqüentaven amb la Francesca, una d'aquestes esglésies cristianes de les Amèriques que en realitat són un centre de socialització i que era el lloc on tots dos s'havien conegut. En un moment d'agraïments públics—una mena de confessió en veu alta en què alguns dels presents donaven gràcies per algun fet positiu esdevingut darrerament en les seves vides i el compartien amb la resta de la congregació—, em va fer alçar del banc on seia i va dir en públic com n'estava, de content, per la visita d'un seu vell amic de Barcelona.

Poc abans que li fos detectat el càncer vam anar a fer un curset a quatre mans a la Universitat Catalana d'Estiu, a Prada; hi vam passar dos o tres dies i vam fer algunes excursions per la zona, com una parella granadeta i ben avinguda. Recordo que una tarda, desvagats, ell va decidir que faria unes quantes piscines per mantenir-se en forma—li agradava nedar—, i jo el vaig acompanyar i el vaig esperar llegint, assegut a l'ombra. Fins i tot vam pujar al poblet d'Eus tot mirant de trobar-hi la fundació Boris Vian, que era tancada, i ens vam fer, gairebé com un matrimoni convencional que segella les seves vacances, unes fotos amb el Canigó al fons.

M'agrada que el Josep Miquel i la Francesca s'hagin decidit a venir a Barcelona. Som arribats al punt en què, en-

cara que ja no fem plans de futur, ens entretenim comentant el present fil per randa i, sense gaire mala consciència, quan no hem de patir per avorrir els amics que tenim al costat, ens divertim evocant el passat. I em complau pensar en l'amistat que hem aconseguit mantenir al llarg dels anys i en el fet de poder veure'l, malgrat el càncer, en prou bona forma física, aparentment despreocupat, aprofitant els moments bells, i massa escadussers, que la vida ens ofereix.

Solem anomenar «papers privats» tots aquells escrits de caire autobiogràfic que alguns enderiats ens dediquem a omplir. Però em pregunto fins a quin punt la «privacitat» hi és mai autèntica. Kafka va demanar al seu amic i marçessor, Max Brod, de destruir els seus escrits, tot i que segurament els havia començat a escriure amb la voluntat que algun dia poguessin arribar a ser publicats, però devia considerar-los encara poc polits (o massa envitricollats). La correspondència familiar de Rimbaud no tenia cap finalitat literària però va acabar sortint a la llum—només té un valor (escuixidor, per cert) biogràfic i testimonial—. Els diaris d'André Gide o d'Ernst Jünger, encara que segueixin les intimitats del dia a dia, no són fets per amagar i llençar, ben al contrari. Josep Pla és una mena de dietarista públic i, en alguns llibres de viatges o a *Les notes de capvesprol*, segueix un ordre minuciós d'anotacions cronològiques. Mai no m'he pogut acabar de creure que Anaïs Nin tingués temps per escriure els seus diaris si és que de debò havia viscut tot el que hi explica: els dies són massa curts i, quan tens una experiència amorosa—per posar un exemple—o bé l'aprofites i en gaudeixes o bé l'escrius; fer totes dues coses requereix disposar d'un munt d'hores. Que

jo sàpiga, compaginar simultàniament l'amor i l'escriptura deu requerir uns dots de concentració en el primer i unes habilitats manuals en la segona no gens habituals entre la majoria de mortals.

No estic gaire convençut de quina ha de ser la meva «privacitat» en aquestes anotacions d'aquest estiu del 2014: no pensava parlar-hi de la meva vida íntima, tot i que no sé si per intimitat cal entendre la fisiologia dels budells, del sexe o de les migranyes, o els dubtes existencials sobre l'eternitat de l'ànima. De fet, amb la fisiologia dels meus budells, d'ençà de fa quasi setanta anys, mantinc una intimitat tan gran com inconscient i un sovintejat i prou amable tracte diari, cosa que, per sort, no puc dir ni del sexe ni de la migranya (un tracte quotidià sovintejat durant setanta anys amb el sexe o la migranya potser ja m'hauria enviat a l'altre barri). I amb l'ànima i els dubtes existencials procuro tenir-hi converses com més escadusseres millor. En realitat, l'escriptura sempre és un gran artifici: acabo de fer servir l'exemple de la migranya per fer entenedor el que volia dir, però en realitat, de migranya, afortunadament, n'he tingut ben poques vegades; no buscava, doncs, una veritat meva, íntima, només buscava un exemple que fos entenedor per al receptor menys «privat» dels meus papers. El que escric, per tant, no és estrictament íntim ni secret; ha de ser un dietari, això sí, però, com sempre sol ocórrer, un dietari amb una part, quan hi escau, d'invenció literària, pensat per a un lector que sóc jo mateix. Faig de banc de proves d'allò que m'agrada llegir o que sóc capaç d'escriure (que, dissortadament, no són ben bé la mateixa cosa), per evocar des de la descripció allò que conec, que crec conèixer o que, imaginat o fins i tot somiat en algun moment, em sembla que forma part d'aquell batec que es manté més o menys constant dins els meus records.